

IZRAĐENO NA TEMELJU EX-ANTE PROCJENE: „POTENTIAL
FUTURE USE OF FINANCIAL INSTRUMENTS (FI'S) IN CROATIA'S
AGRICULTURAL SECTOR IN THE 2014-2020 PROGRAMMING
PERIOD - A STUDY IN SUPPORT OF THE EX-ANTE ASSESSMENT
FOR THE DEPLOYMENT OF EAFRD RESOURCES THROUGH
FINANCIAL INSTRUMENTS DURING THE 2014-2020
PROGRAMMING PERIOD“

30. OŽUJKA 2018.

Općenito

Ex-ante procjenu je u razdoblju od lipnja 2017. godine do ožujka 2018. godine izradila Europska investicijska banka u suradnji s relevantnim dionicima koji su doprinijeli neovisnoj ocjeni o najboljem načinu korištenja financijskih instrumenata u Republici Hrvatskoj (dalje: RH).

Cilj ex-ante procjene je bio ispitati potencijalnu primjenu financijskih instrumenata u poljoprivredi, točnije u okviru 6 žarišnih (fokus) područja Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za programsko razdoblje 2014. – 2020. (dalje: PRR).

Kroz ex-ante procjenu prikazan je ekonomski kontekst poljoprivrednog, prerađivačkog i šumarskog sektora u RH, uz prikaz dosadašnjih iskustava provedbe sličnih instrumenata, kao i potencijala mjera PRR-a.

Mjere koje su se razmatrale u okviru ove ex-ante procjene su sljedeće:

M04: Ulaganja u fizičku imovinu, za podmjere:

- 4.1 Potpora za ulaganja u poljoprivredna gospodarstva.
- 4.2 Potpora za ulaganja u preradu, marketing i/ili razvoj poljoprivrednih proizvoda.

M06: Razvoj poljoprivrednih gospodarstva i poslovanja, za podmjeru:

- 6.4 Ulaganja u razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima.

M08: Ulaganja u razvoj šumskih područja i poboljšanje održivosti šuma, za podmjeru:

- 8.6 Potpora za ulaganja u šumarske tehnologije te u preradu, mobilizaciju i marketing šumskih proizvoda.

Sažetak nalaza i zaključaka sastoji se od opisa najvećih gospodarskih izazova u navedenim sektorima, zaključaka temeljem dosadašnjih iskustava te prijedloga investicijske strategije kao mogućeg odgovora na identificirane nedostatke pristupa financiranju temeljem prikupljenih podataka.

Pregled stanja poljoprivrede

- RH ima površinu od 56.594 km² od čega je 35.613 km² (63%) ruralno. U ruralnim područjima živi 43% stanovništva RH odnosno 1,82 milijuna stanovnika.
- Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo čine 4% ukupne bruto dodane vrijednosti (dalje: BDV) RH što je više u odnosu na prosjek EU-28 koji iznosi 1,5%.
- Poljoprivreda je u 2016. godini zapošljavala oko 7,6% zaposlenog stanovništva dok je prosjek EU-28 4,3%. Što se tiče radne snage, radni kontingent u RH relativno je stabilan, no razina aktivnosti radne snage za 10% je manja od prosjeka zemalja Europske unije (dalje: EU).
- Do 2008. godine RH bilježi gospodarski rast, a potom počinje pad koji je imao negativan utjecaj na gospodarstvo u cjelini.
- Dodana vrijednost poljoprivrednog gospodarstva u RH je među najnižima u EU.
- Niska poljoprivredna produktivnost u RH je usko povezana s malom prosječnom veličinom poljoprivrednog gospodarstva.
- Ruralni turizam predstavlja 3% od ukupnog međunarodnog turizma u svijetu s godišnjom stopom rasta od oko 6%. Međutim, hrvatski ruralni turizam se suočava s nerazvijenom domaćom potražnjom i nepoticaјnom okolinom u kojoj se nalazi.
- Financijski položaj poduzeća je loš, što se očituje po tome da je indeks tekuće likvidnosti za sve segmente malog i srednjeg poduzetništva manji od 1, a u najtežem su položaju mikropoduzeća.
- Sektor hrane i pića se sastoji od 3.200 poduzeća koja čine 30% ukupnog prometa u sektoru proizvodnje. Uz navedeno, zapošljava i 61.000 radno sposobnog stanovništva. Problem: 62% ukupnih prihoda je generirano od 1,26% od ukupnog broja poduzeća.
- Otprilike 78% šuma i šumskog zemljišta je u državnom vlasništvu, dok je preostalih 22% u privatnom vlasništvu. Udio šumskog sektora u bruto domaćem proizvodu (dalje: BDP) 2014. godine iznosio je 1,5%. Ukupna vrijednost drva prodanih u 2016. godini porasla je za 5,8% u odnosu na 2015. godinu, dok je prosječna cijena pala za 0,6%.

Prikaz glavnih poljoprivrednih pokazatelja u Hrvatskoj dat je u Tablici 1.

Tablica 1.

Vrijednost poljoprivredne proizvodnje u 2015. godini	2,2 milijarde EUR -a
Udio poljoprivrede u ukupnom BDV-u	4,3%
Broj poljoprivrednih gospodarstava u Hrvatskoj 2013. godine	157.450
Ukupna poljoprivredna radna snaga u 2013.	388,370

Izvor: Eurostat, 2013.

Zaključci

Generalni zaključak provedene studije je da postoji potreba za sredstvima kako za onima za kratkoročne potrebe za obrtnim kapitalom (pr. jesenska i proljetna sjetva, uzgoj stoke, popravci, sirovine, itd) tako i za sredstvima srednje i dugoročne potrebe za potporu investicijskih planova koji uključuju potrebu za obrtnim kapitalom (pr. za nabavu opreme (strojeva) i ostala ulaganja u dugotrajnu imovinu (kupnja zemljišta, nova tehnologija, kupnja šumskog područja, ulaganja u obnovljive izvore energije)).

Svi zaključci provedene ex-ante procjene su:

- Visokozadužena poduzeća s niskom profitabilnošću i nedovoljnim iznosom instrumenata osiguranja (kolateralu) nemaju pristup kapitalu.
- Financijska situacija gospodarstava stagnira ili se pogoršava.
- Visoka zaduženost poduzeća dovodi do kašnjenja u plaćanju i onemogućava mnoga poduzeća u korištenju bankarskih usluga.
- Najznačajniji oblici financiranja za proizvođače isključujući javne potpore su: mikro krediti, kratko/srednje i dugoročni krediti i krediti koji su osigurani od strane javnih ili privatnih subjekata (poput HAMAG - BICRO).
- Značajan broj proizvođača hrane vjeruje kako banke nisu spremne financirati poljoprivredni sektor upravo zbog njihove velike nesklonosti prema riziku.
- Nedostatak vlastitog kapitala, promjenjive cijene i visoke kamatne stope smatraju se glavnim faktorima koji otežavaju pristup financiranja ovog sektora.

- Banke nemaju posebno razvijene bankovne proizvode za šumarstvo.
- Financijske institucije mogu jasno pokazati da rizik predstavlja glavni uzrok niske razine kreditiranja u zemlji.
- Investicijske potrebe iznose između 308 milijuna eura i 542 milijuna eura, uključujući investicije u dugotrajnu i kratkotrajnu imovinu → mogućnost podmirivanja putem zajmova ili dodjelom bespovratnih sredstava.
- Potrebe poduzeća za obrtnim kapitalom su veće od prosjeka u zemljama EU.
- Jaz dioničkog kapitala, procijenjen je između 22 milijuna eura i 53 milijuna eura.
- Zbog prezaduženosti, potrebe poduzeća za obrtnim kapitalom su veće od prosjeka u zemljama EU.
- Prevelika ovisnost gospodarstava i poduzeća o javnim potporama.
- Vrlo mali izgledi i nemogućnost zapošljavanja.
- Iskustva temeljem dosadašnje provedbe različitih financijskih instrumenata u poljoprivrednom sektoru pokazala su potencijal u unaprjeđenju pristupa financiranju MSP poduzetnika, otvaranju novih tržišnih mogućnosti i doprinosu spram diversifikacije sektora.

U nastavku, u Tablici 2 daje se prikaz kvantifikacije jaza između identificiranih potreba za financiranje u odnosu na dostupnost financiranja po sektorima.

Tablica 2.

Vrijednost	Iznos (u milijunima EUR)	Postotak od ukupnog potencijala za kreditiranje
Ukupna nezadovoljena potražnja za kreditom godišnje – poljoprivredni sektor	464.78	58%
Ukupna nezadovoljena potražnja za kreditom godišnje – prerađivački sektor	768.28	56%
Ukupna nezadovoljena potražnja za kreditom godišnje – šumarski sektor	51.79	32%

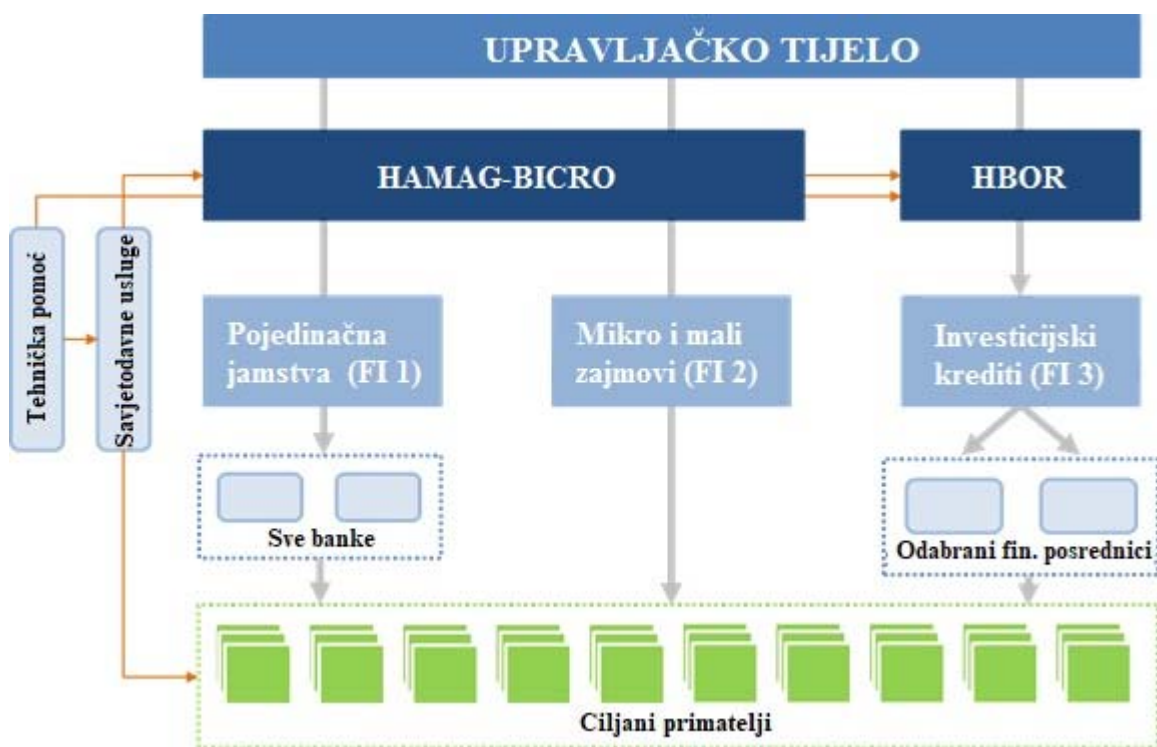
Prijedlog investicijske strategije:

Kako bi se riješili tržišni nedostaci i identificirale potrebe za financiranjem, kao potencijalnu mogućnost za potporu financiranju poljoprivrednih, prerađivačkih i šumarskih djelatnosti prepoznata su 3 financijska instrumenta:

- Pojedinačna jamstva
- Mikro i mali zajmovi
- Investicijski krediti

Sama struktura za provedbu predloženih financijskih instrumenata slikovito je prikazana u nastavku (Slika 1.) dok su sva 3 financijska instrumenta prikazana s predviđenim rješenjima i koristima u Tablici 3.

Slika 1. Opći oblik predložene investicijske strategije

Tablica 3. Sažeti prikaz 3 financijska instrumenta te njihova predviđena rješenja i koristi

Financijski instrumenti		
<i>Pojedinačno jamstvo</i>	<i>Mikro i mali zajmovi</i>	<i>Investicijski krediti</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Rješenje za potporu poljoprivrednih proizvođača, malih prerađivača hrane i poduzetnika šumarskog sektora; • Smanjenje bankovne percepcije rizika; • Povećana spremnost banaka za izdavanjem zajmova; • Veća likvidnost poljoprivrednih proizvođača, malih prerađivača hrane i poduzetnika šumarskog sektora; • Poduzeća imaju korist u smislu povoljnijih uvjeta; • Smanjeni zahtjevi za kolateralom; • Manje kamatne stope; • Povoljniji uvjeti otplate; • Pokrivanje potreba za obrtnim kapitalom i potpore za ulaganja; • Budući da je jamstvo osigurano od strane FI nije potrebno odabrati financijske posrednike. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vrlo bitni i korisni za mikro proizvođače i mlade poljoprivrednike koji pokreću svoje poslovanje; • Rješenje za lakšu dostupnost financijskih sredstava mikro i malim proizvođačima, prerađivačima i šumarskom sektoru; • Proširenje i produbljanje trenutne ponude mikro i malih kredita na tržištu; • Koristan za one subjekte kojima su nedostupni bankovni proizvodi; • Podupiranje osnivanja poslovanja i financiranja projekata u ruralnom razvoju; • Olakšani pristup financiranja mikro i malim poljoprivrednim proizvođačima, prerađivačima i šumarskom sektoru. 	<ul style="list-style-type: none"> • Omogućavanje dostupnosti kapitala po povlaštenim uvjetima; • Rješenje za trenutne tržišne neuspjehe; • Snižene kamatne stope; • Povoljniji uvjeti otplate; • Manji zahtjevi za kolateralom • Široko područje intervencije; • Velika ciljana skupina; • Glavni primatelji ovog instrumenta: poljoprivredni proizvođači i prerađivači srednje veličine; • Provedba ovog instrumenta može biti rješenje za trenutne nedostatke tržišta za investicijske projekte.

Ex-ante procjena razmatrala je predloženu investicijsku strategiju sa i bez dodatnog nacionalnog zaduživanja za ukupno povećanje javnih sredstava koja se ulažu u financijske instrumente.

U nastavku se daje prikaz predložene investicijske strategije bez dodatnog nacionalnog zaduživanja s ukupnim učinkom poluge po svim financijskim instrumentima.

Tablica 4. Sažetak predložene investicijske strategije (isključuje dodatno nacionalno sufinanciranje)

Proizvod (Upravitelj fonda)	Pojedinačno jamstvo (HAMAG – BICRO)	Mikro i mali zajmovi (HAMAG – BICRO)	Investicijski krediti (HBOR)
Doprinos EAFRD-a (PRR)	15 mil. EUR	15 mil. EUR	30 mil. EUR
Nacionalno sufinanciranje PRR-a	2,65 mil. EUR	2,65 mil. EUR	5,3 mil. EUR
Učinak financijske poluge	Min. 1,25x	-	2x
Ukupno	Najmanje 22,06 mil. EUR	17,65 mil. EUR	70,6 mil. EUR